

ONDERHOUD VAN DE WEGBERMEN

"Het plukken van Wilde bloemen is een der actieve vormen van 'buiten zijn' waarbij de mens, in het bijzonder als kind, direct met de levende natuur in aanraking komt"

(Aanleg en onderhoud van plukakkers
in Recreatievoorzieningen 1969 nr.3)

"De ongebreidelde toepassing van chemische onkruidbestrijdingsmiddelen geeft om verschillende redenen aanleiding tot scherpe kritiek"

"Bij navraag naar de reden van deze intensieve behandelingen heeft de één dit motief en houdt de ander er die gedachtegang op na. Een feit blijft dat de bloeiende flora op tal van plaatsen zinloos wordt vernietigd en dat nota bene tegen hoge kosten, die de gemeenschap moet opbrengen. Het onderhoud van de wegbermen loopt op die manier in de miljoenen guldens per jaar en leidt bovendien tot ontevredenheid bij de bevolking".

(Verantwoord gebruik van onkruidbestrijdingsmiddelen in berm, sloot en beek door P.Zonderwijk.
Natuur en Landschap 25e jaargang
1971 nr.1)

"Het is in de historie van de natuurbescherming al eerder gebleken dat de inzet van, gezamenlijke krachten tot de instandhouding van waardevolle levensgemeenschappen kan leiden. Ik meen te mogen zeggen dat dit tot op zekere hoogte ook geldt t.a.v. de waarde die in biologische zin aan de wegbermen mag worden toegekend".

(Herleving van onze wegbermflora
door P.Zonderwijk.
Natuurbehoud 4e jaargang no.4 nov.1973)

Bovenaangehaalde stukjes uit een aantal tijdschriften geeft een aardige indicatie van de geweldige doorbraak die vooral op het gebied van de wegbermen tot stand is gekomen. Een doorbraak die de wegbeheerders (Rijk, Provincies, Gemeente, Waterschap e.d.) wat traag en moeilijk konden bijhouden.

Door Rijkswaterstaat en Provinciale Waterstaat werden richtlijnen gegeven voor het onderhoud van de bermen, kamerleden stelden vragen, er verschenen steeds meer publicaties over onze bermen, zodat een officieel onderzoek om zowel de tegenstanders als voorstanders van een gewijzigd bermonderhoud van dienst te zijn, niet kon uitblijven.

Door de werkgroep E-6 van de Stichting Studiecetrum Wegenbouw te Arnhem is een 60-tal proefvakken langs allerlei wegen en een 4-tal proefvakken op het IBS-terrein in Wageningen aangelegd. Medewerking werd verleend door Rijkswaterstaat, een aantal Provinciale Waterstaten, gemeentelijke diensten en Staatsbosbeheer.

De proefvakken werden op diverse manieren behandeld, van intensief spuiten en maaien tot niet spuiten en weinig maaien. De kosten werden nauwlettend in het oog gehouden. Vooral wilde men antwoorden hebben op een aantal vragen die door een gehouden enquête onder de wegbeheerders naar voren waren gekomen.

De vragen en bevindingen waren als volgt:

(Zie ook "Groen" augustus 1974)

VRAAG

1) Berm wordt lelijk

RESULTAAT ONDERZOEK STICHTING STUDIE-
CENTRUM WEGENBOUW

Door minder frequent maaien en niet bespuiten met herbiciden werd de vegetatie kleur- en vormrijker. Vergeleken met de gazonachtige bermen maakten de proefvlakken soms een iets minder "verzorgde" indruk.

VRAAG

RESULTAAT ONDERZOEK STICHTING STUDIE-
CENTRUM WEGENBOUW

- 2) De weg past niet meer in het (cultuur) landschap
Deze angst voor de wegbeheerders bleek meestal ongegrond. Een kaal geschoren berm stak in een periode dat de cultuurgewassen volop groeiden veelal veel sterker af.
- 3) Er wordt meer afval in de bermen gegooid
Er werd vastgesteld dat NIET meer afval dan normaal in de bermen werd gedeponeerd. Wel bleef het langer liggen, omdat het door het lange gras aan het oog onttrokken werd.
Een uitzondering vormden de uitvalswegen juist buiten de bebouwde kom. Ruime mogelijkheden tot gratis vuil storten op daarvoor bestemde plaatsen, een strenger optreden van de politie tegen dit soort overtredingen en een betere voorlichting(?) vormen hier de beste oplossing.
- 4) Het brandgevaar is groter
Op de proefvakken was het brandgevaar zelden groter. Soms was dit het geval als het gras gehooïd werd.
- 5) Er worden meer zaden geproduceerd van onkruiden, die schadelijk zijn voor het aangrenzende cultuurland
De onkruidzaadproductie was op de proefvakken veel groter. De meeste soorten vormen echter geen bedreiging voor het aangrenzende cultuurland, doordat zij zich hier niet konden vestigen en/of handhaven. Vooral door de intensieve onkruidbestrijding is dit het geval.
Eén van de weinige plantensoorten, die wel moeilijkheden kan geven is de Akkerdistel (*Cirsium arvense*). De vestiging uit zaad verloopt dermate traag, dat de plant in goed gebruikt cultuurland nauwelijks een kans krijgt.
- 6) Kinderen en dieren worden minder goed opgemerkt als ze de weg op komen
Dit probleem doet zich buiten de bebouwde kom nauwelijks voor indien de berm 1-1½ m uit de weg kort gehouden wordt. In wildrijke gebieden waar in de bermen z.g. wildspiegels zijn opgesteld, kan het lange gras een probleem betekenen.
- 7) Het uitzicht in bochten en op kruispunten wordt verminderd
Uiteraard moeten kruispunten en bochten overzichtelijk zijn. Veelal moet hier 3 of meer keren per jaar gemaaid worden.
- 8) Het verhoogt de bermvrees
Bermvrees neemt door het lange gras inderdaad toe. Men gaat verder van de kant rijden en durft bij uitwijken minder goed de berm in. De eerste 1-1½ m zal daarom vaker gemaaid moeten worden.
- 9) Het stimuleert de mensen tot bloemen plukken, hetgeen op bepaalde wegtypen ongewenst is
Politiecontrole en het drukke verkeer maken het plukken langs autosnelwegen onmogelijk. Bij parkeerplaatsen en langs wegen met gemengd verkeer worden veel meer bloemen geplukt. Dit bracht voor de verkeersveiligheid echter vrijwel geen bezwaren met zich mee. De mogelijkheid dat men weer een veldboekje kon verzamelen werd als zeer positief gewaardeerd.

VRAAG

RESULTAAT ONDERZOEK STICHTING STUDIE-
CENTRUM WEGENBOUW

- 10) Het wegmeubilair wordt minder goed zichtbaar
- Inderdaad worden kilometerpalen en reflectorpalen snel overgroeid. Voor de weggeleidende functie van de reflectorpalen bleek het lange gras een goede vervanger. Door tot aan de paaltjes vaker (meestal 3x voldoende). liet de zichtbaarheid ervan zelden te wensen over. Op wegen zonder reflectorpalen kan het lange gras een positieve rol spelen bij de geleiding van het verkeer.
- 11) Bermen worden snelle opgehoogd
- Kon tijdens de proefperiode niet worden geconstateerd
- 12) Er ontstaan in de winter meer sneeuwbuien op de weg
- Er zullen vrijwel geen sneeuwduinen ontstaan, omdat vrijwel alle bermen kort voor de winter gemaaid worden.
- 13) Kosten van bermonderhoud stijgen
- Kosten nieuw systeem van bermonderhoud bleken gemiddeld ongeveer op een zelfde niveau te liggen als bij het oude systeem. Tegenover een besparing door minder te maaien en te spuiten, staan n.l. kostenverhogende factoren zoals afvoer maaisel, zwaardere messen voor maaimachines enz. De overgang van het intensieve naar het meer extensieve onderhoud is vaak kostenverhogend door o.a. onbekendheid, aanschaf nieuwe maaimachines, afvoerapparatuur e.d.
- 14) De werkorganisatie levert onoverkomelijke moeilijkheden op (in korte tijd moet alles gebeuren)
- Voor de arbeidsorganisatie brengt het nieuwe systeem meer moeilijkheden met zich mee.
- Het beherende personeel is geheel ingesteld op keurig kortgeschoren "onkruid" arme grasmatten. Nu het beleid gericht wordt op minder vaak maaien en herbiciden nauwelijks meer mogen worden gebruikt, dreigen velen het spoor bijster te raken. Een goede voorlichting over het hoe en waarom doet hier wonderen.
 - Het nieuwe systeem vraagt meer inzicht en creativiteit. Het "klakkeloos" maaien en spuiten moet worden vervangen door een, zowel wat plaats en tijd betreft, veel gedifferentieerde werkprogramma.
 - Het aantrekken van vakbekwame aannemers is moeilijk.
 - De werkzaamheden moeten in een veel kortere periode worden uitgevoerd.
 - Er moeten eventueel afzetmogelijkheden voor het maaisel worden gezocht.

CONCLUSIE van de Stichting Studiecentrum Wegenbouw:

De bezwaren, die tegen het minder frequent maaien en spuiten worden aangevoerd, vallen aanzienlijk mee en zijn vrijwel steeds praktisch oplosbaar.

De grootste problemen doen zich voor op smalle bermen gelegen langs drukke wegen zonder vluchtstroken.

De conclusie van de Stichting lag wel voor de hand maar is thans "wetenschappelijk bewezen".

Duidelijk komt uit de vragen en antwoorden naar voren, dat uiteindelijk het hele probleem rond de bermen zich toespitst op vraag 14. De wegbeheerder (Rijk, Provincie, Gemeente, Waterschap e.d. kan eigenlijk die radicale ommekeer in het onderhoud niet goed volgen.

Met deze organisatorische kwestie heeft onze vereniging niets te maken, zij let alleen op het resultaat. Mankeert hier iets aan, dan wordt er gereageerd zoals afgelopen zomer aan de Duinweg. Toen deze berm op zijn mooist was en een 8-tal orchideeën in volle bloei stonden, besloot de gemeente deze berm te maaien. Door het bestuur is verzocht het maaien een week of twee uit te stellen. Hieraan is inderdaad gehoor gegeven en de berm is na de bloei van de beschermde orchideeën gemaaid.

De vrees dat aanliggende eigenaren hinder zouden kunnen hebben van het onkruid en overgewaaid zaad is kennelijk de aanleiding geweest om de berm te maaien. Misschien dat door bovenaangehaald rapport de angst hiervoor iets is weggenomen.

Nu de berm aan de Duinweg de laatste jaren aanmerkelijk minder wordt gemaaid, blijkt dat de akkerdistel en brandnetel aanzienlijk minder geworden is; biotoop voor deze planten is verslechterd.

Dat deze berm ook last kan hebben van planten uit het cultuurland zal misschien niemand geloven, maar toch is het zo. Een perceel grond met hyacinten was totaal overwoekerd door de Brosse melkdistel. Van de hyacinten was inderdaad weinig te zien. In de berm van de Duinweg komt deze plant niet voor. Slechts een aantal planten zijn gevonden op de grens van de berm en cultuurland in de zogenaamde losgewerkte grond langs de afrastering. De berm zelf is niet geschikt voor deze plant.

E.Aartse

